

освітнього феномену в історико-соціально-економіко-культурному контексті; збережено правило, сформульоване «компаративістами-науковцями», щодо обов'язковості на підставі виявлення спільних/відмінних рис виведення тенденцій/закономірностей/законів розвитку; посилено практичну орієнтованість порівняльно-педагогічних розвідок через імператив надання рекомендацій розробникам освітньої політики для вдосконалення національної освіти (Локшина О., 2015).

Таким чином, компаративно-педагогічний підхід у педагогіці полягає у дослідженні педагогічних освітніх систем різних країн світу, вивченні їх основних методів, форм, технологій, історичного досвіду та чинників, що впливають на розвиток освітньої галузі. Порівняльна педагогіка як галузь педагогічної науки виступає важливим аспектом у сучасному світі, оскільки забезпечує розуміння сучасних освітніх тенденцій та сприяє розвитку та вдосконаленню національної системи освіти.

Кириченко А. П.

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПІДТРИМКА ПОСТРАЖДАЛИХ ВІД ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА У СІМ'Ї

Домашнє насильство є однією з найгостріших проблем сучасного суспільства, яка не має ані географічних, ані соціальних обмежень і поширюється по всьому світу. Це явище зачіпає життя тисяч людей, завдаючи значної шкоди постраждалим, їхнім сім'ям і суспільству в цілому. В умовах зростання рівня насильства в сім'ях особливої ваги набуває питання соціально-педагогічної підтримки постраждалих. Ефективні заходи допомоги повинні бути спрямовані не лише на кризове втручання, а й на довготривале відновлення сімейних стосунків, психологічну реабілітацію та формування безпечного середовища для всіх членів родини. Соціально-педагогічна підтримка має включати правовий, психологічний, педагогічний

супровід, роботу з батьками та дітьми, а також профілактичні заходи для запобігання повторним випадкам насильства.

Актуальність цього дослідження визначається необхідністю розробки ефективних механізмів допомоги постраждалим сім'ям, враховуючи сучасні наукові підходи та кращі практики соціально-педагогічного супроводу. Вивчення даної проблеми сприятиме підвищенню рівня компетентності соціальних працівників, педагогів та інших фахівців, що працюють із сім'ями у кризових ситуаціях, а також допоможе сформувати стратегії підтримки, спрямовані на відновлення безпечного сімейного простору та попередження подальших випадків насильства.

Проблема домашнього насильства є предметом досліджень багатьох науковців і фахівців із різних дисциплін, зокрема педагогіки (Андреєнкова В., Аносова Ю., 2020), соціології (Кочемировська О., Христова Г., 2011), психології (Предместніков О., 2008), юриспруденції та права (Зінсу О., 2020; Іщенко Т., 2021), соціальної роботи (Лях Т., Спіріна Т., Рогожинська В., 2020) та інших сфер діяльності людини.

Вагомий внесок у вивчення цього питання зробили: Еван Старк (2024), який є автором концепції коерсивного контролю за домашнім насиллям, що трактує домашнє насильство не лише як фізичне насильство, а й як систему психологічного тиску та маніпуляції; американський психіатр Герман Джудіт (2023), яка є авторкою теорії синдрому комплексу жертви насилля та у своїх роботах аналізує сучасні методи дослідження та подолання наслідків домашнього насильства; а також низка інших провідних закордонних та вітчизняних фахівців, роботи яких аналізуються у представленому дослідженні.

З огляду на важливість виховання та соціалізації у сім'ї, можна стверджувати, що домашнє насильство набуває статусу соціально-педагогічної проблеми, оскільки воно впливає на формування особистості та суспільних відносин.

Домашнє насильство, як про це пишуть у своїх рекомендаціях для протидії насильства у сім'ї І. Басиста, В. Брижик, Д. Забрда, А. Запорожцев, О. Мусієнко (2010), включає фізичне, психологічне, сексуальне та економічне насильство. Фізичне насильство передбачає нанесення тілесних

ушкоджень, що може призвести до серйозних травм або навіть смерті. Психологічне насильство включає погрози, приниження та маніпуляцію, що негативно впливає на емоційний стан жертви. Сексуальне насильство в сім'ї проявляється через примус до небажаних статевих контактів або сексуальні домагання. Економічне насильство обмежує фінансову незалежність жертви, що ускладнює вихід із насильницьких відносин.

Ефективна боротьба з домашнім насильством вимагає системного та комплексного підходу, який охоплює низку важливих аспектів, спрямованих на попередження насильства, надання підтримки жертвам та забезпечення покарання для винних. Такий підхід, на думку Н. Мілорадової (Мілорадова Н., 2012), має включати законодавчі ініціативи, спрямовані на посилення кримінальної відповідальності за насильство, а також забезпечення ефективного правового захисту для постраждалих. Окрім того, надзвичайно важливою є організація соціально-психологічної допомоги жертвам, що включає консультації, психотерапевтичну підтримку та реабілітацію, що дозволить постраждалим відновити свою психоемоційну рівновагу, а також допоможе уникнути подальших випадків насильства.

У результаті проведеного теоретичного аналізу робіт провідних фахівців, ми виявили, що первинним аспектом, на який ми звернули увагу, є важливість боротьби із загальною проблемою домашнього насильства у суспільстві, особливо в середовищі неповнолітніх осіб підліткового віку, які знаходяться в сучасних умовах військового стану в Україні.

Мета дослідження: проаналізувати особливості соціально-педагогічної підтримки сімей які постраждали від домашнього насильства.

Методи та матеріал дослідження: теоретичні, соціально-педагогічні, емпіричні, математико-статистичні методи, проведено констатувальний експеримент. У дослідженні брали участь 68 респондентів віком від 12 до 14 років, серед яких нами було відібрано 20 хлопчиків та 20 дівчат, які переживали насильство у сім'ї. Ці діти склали основну групу досліджуваних. Інші 28 респондентів при опитуванні вказали, що не зазнавали домашнього насильства у сім'ї та не знають що це таке, тому ці

досліджувані були нами віднесені до контрольної групи. У результаті попереднього опитування нами було сформовано основну (ОГ) та контрольну (КГ) групи досліджуваних дітей середнього шкільного віку.

У результаті констатувального експерименту нами було проведено анкетування для виявлення рівня прояву домашнього насильства до досліджуваних основної групи. Виявлено, що фізичне насильство зазнавали 18 (90%) дівчат та 15 (75%) хлопців; сексуальне насильство було проявлено до 2 (10%) дівчат; психологічне насильство відмітили всі 20 (100%) дівчат та 20 (100%) хлопців основної групи; про економічне насильство у сім'ї зазначили 12 (60%) дівчат та 14 (70%) хлопців; моральне насильство відмітили 12 (60%) дівчат та 7 (35%) хлопців.

Наступним питанням анкети стало виявлення щільності та частоти прояву домашнього насильства до дітей основної групи. Виявлено, що майже щодня потерпають від домашнього насильства 27 (67,5%) дітей основної групи, часто домашнє насильство проявляється до 10 (25%) досліджуваних, а от до 3 (7,5%) дітей домашнє насильство проявлялось у рідких випадках. За гендерним фактором не було суттєвих відмінностей між дівчатами та хлопцями за частотою прояву домашнього насильства.

Четвертим питанням анкети стало виявлення особи, яка найчастіше проявляє домашнє насильство відносно наших досліджуваних основної групи. Виявлено, що батьки проявляють домашнє насильство відносно 14 (70%) дівчат та 18 (90%) хлопців, брати та сестри завдають насильства 10 (50%) дівчатам та 8 (40%) хлопцям, а от стосовно інших родичів, то лише до 6 (30%) дівчат та 5 (25%) хлопців виявлені насильницькі дії від інших членів родини.

Визначаючи, чи зверталися досліджувані діти основної групи за допомогою після скоєного домашнього насильства, встановлено, що лише 4 (10%) із всієї основної групи звернулися за допомогою, що вказує на незнання та недовіру дітей до соціальних інституцій із надання консультацій та допомоги у вирішенні питань домашнього насильства. Аналізуючи відповіді дітей на питання «До кого саме звертались

по допомогу та захист від домашнього насильства?», виявлено, що 36 (90%) зовсім ні до кого не звертались, а от 4 дитини звертались за допомогою до батьків.

Також виявлено, що саме у соціальних мережах діти діляться своїми проблемами, скаржаться на кривдників та свої переживання після прояву домашнього насильства. З'ясовано, що 18 (90%) дівчат та 16 (80%) хлопців відповіли «Так» на питання стосовно того, чи ділились вони у соціальних мережах своїми переживаннями після прояву домашнього насильства.

Жоден із досліджуваних основної групи не звертався до фахівців із попередження проявів домашнього насильства та не брав участь у програмах профілактики домашнього насильства. Таким чином, на восьме та дев'яте питання запропонованої анкети отримано 100% відповіді «Ні», що сигналізує про значні проблеми в сфері соціального та психологічного захисту дітей та проведення профілактичної роботи з попередження домашнього насильства у родині.

На останнє, десяте, запитання анкети «Чи вважаєш ти доречними проведення консультацій з соціальним психологом з приводу попередження домашнього насильства?» отримано приблизно порівну відповідей «Так» – 55% та «Ні» – 45%.

У результаті проведеного теоретичного аналізу були визначені особливості прояву феномена домашнього насильства та встановлено, що це явище має складний і багатогранний характер, який залежить від різних соціальних, психологічних та культурних факторів. Домашнє насильство проявляється у фізичній, психологічній, сексуальній та економічній формах, і його наслідки мають руйнівний вплив на психічне та фізичне здоров'я постраждалих.

Результати опитування свідчать про домінування психологічного, фізичного та економічного насильства у родині серед дітей середнього шкільного віку, які регулярно потерпають від домашнього насильства, що потребує від соціальних працівників, шкільного психолога та представників адміністрації закладу освіти звернутися до батьків цих дітей за роз'ясненнями та провести комплекс соціально-психологічних консультацій із батьками та дітьми, які страждають від домашнього насильства у родині.

Отже, можна констатувати, що сучасні діти, які переживають насильство у родині, більше довіряють соціальним мережам у вирішенні цих проблем та віддають перевагу віртуальним ресурсам, аніж реальним органам захисту прав дитини. Жоден із досліджуваних основної групи не звертався до фахівців із попередження проявів домашнього насильства та не брав участь у програмах профілактики домашнього насильства. Перспективами подальших досліджень вважаємо визначення психологічних особливостей прояву реакції на домашнє насильство у осіб підліткового віку.

Климиша Л. В.

ВИДИ ТРУДНОЩІВ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ З ООП ТА ЕФЕКТИВНІ МЕТОДИ ЇХ ПОДОЛАННЯ

Освітні труднощі – це перешкоди, що виникають у процесі навчання та впливають на засвоєння знань і досягнення навчальних результатів. Вони можуть мати різні причини та прояви, включаючи когнітивні, емоційні, соціальні та педагогічні фактори. Такі труднощі характерні для учнів на різних етапах навчання і можуть впливати на їхню успішність та загальний освітній процес.

Виділяють п'ять основних типів труднощів в освітньому процесі: інтелектуальні, функціональні, фізичні, навчальні та соціоадаптивні (Козігора М., 2020).

Інтелектуальні труднощі виникають через обмеження в розвитку когнітивних функцій, що є основою для інтелектуальної діяльності. Вони можуть проявлятися у вигляді проблем із запам'ятовуванням, труднощів у концентрації уваги, нестачі логічного мислення та аналізу інформації, обмежених мовних навичок, а також низької мотивації до навчання. Такі труднощі можуть призводити до низької успішності, зниження самооцінки та труднощів у соціальній взаємодії.

Для подолання інтелектуальних труднощів застосовують адаптивні методи навчання, індивідуальні навчальні плани,